

Prilagodba muzejskih postava slijepim i slabovidnim osobama

Objavljeno Prije 3 mjeseca / 08/08/2025
Napisao/la: **IN-PORTAL**

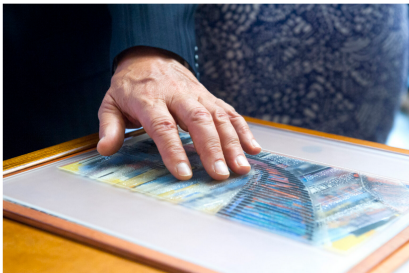

Foto: WIPO/Violaine Martin

Muzeji su mjesta namijenjena svima, što znači da bi trebali stvoriti okruženje koje će odgovoriti na različite potrebe publike koja ih posjećuje

Postujak članak

Osiguravanjem pristupačnosti osobama s invaliditetom može se provoditi inkluzija, pojam koji je primarno vezan za odgojno-obrazovni proces, no u ovom kontekstu znači da je muzej inkluzivan kada pojedinac sam može odrediti želi li ga posjetiti, a ne kada mu to određuje razina (ne)pristupačnosti prostora i sadržaja.

Prema Izvješću o osobama s invaliditetom za 2024. godinu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u Republici Hrvatskoj živi 653.577 osoba s invaliditetom, što čini 17 posto ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Najveći broj osoba s invaliditetom nalazi se u dobnoj skupini 65+, a najviše ih ima prebivalište u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji. U Gradu Zagrebu živi 115.880 osoba s invaliditetom, što čini 15,1 posto ukupnog stanovništva glavnoga grada.

Prema istom izvješću, oštećenje vida ima 21.387 osoba u Republici Hrvatskoj, odnosno 3,3 posto od ukupnog broja osoba s invaliditetom, od kojih 16.251 osoba kao dijagnozu ima vidne poremećaje i sljepoću.

Tijekom svog novinarskog rada u sektoru kulture često sam pisala o muzejima i primijetila sam da u zadnje vrijeme sve više i više muzeja prilagođava svoje stalne postavbe slijepim i slabovidnim osobama.

Kroz seriju tekstova predstavila bih muzeje u Hrvatskoj koji su primjer takvih pozitivnih praksi. Oni bi mogli poslužiti kao primjer za ostale muzeje da krenu putem otvorenosti prema svima, a stvaranje inkluzivnog okruženja u muzejima možda na to potakne i neke druge kulturne institucije.

U svibnju 2022. Muzejski dokumentacijski centar proveo je istraživanje na uzorku od 121 muzeja iz Upisnika javnih i privatnih muzeja u Republici Hrvatskoj, koje je pokazalo da su u 70 posto muzeja autori koncepcije stalnog postava kustosi, slijede sa 60 posto vanjski suradnici (dizajneri, arhitekti, konzervatori i dr.), dok muzejski pedagozi kao koautori postava sudjeluju u oblikovanju svega 8 posto postava.

Iako bi muzejski pedagozi kao poveznica između muzeja i posjetitelja trebali imati daleko veću ulogu u procesu izrade muzejske koncepcije, samo je u Tiflološkom muzeju pedagog naveden kao jedini autor koncepcije stalnog postava.

Kad je riječ o prilagodbi posjetiteljima s invaliditetom, istraživanje je pokazalo da im čak 61 posto stalnih postava ni na koji način nije pristupačno, pa ni ne čudi da osobe s invaliditetom čine tek 0,24 posto od ukupnog broja posjetitelja stalnih postava. S obzirom na posjetitelje s oštećenjem vida, neki oblik prilagodbe uključen je u 17 posto postava, a nekolicina muzeja koji trenutno rade na novima stalnim postavama izjasnila se da u njima planira provesti cjelovite ili djelomične prilagodbe.

Mogli bismo reći da je to još uvijek daleko od zadovoljavajuće razine, posebno od najnovije definicije muzeja koju je 2022. godine usvojio Međunarodni savjet za muzeje (ICOM), a po kojoj je muzej opisan kao 'neprofitna, trajna institucija u službi društva, otvorena za javnost, pristupačna i inkluzivna, koja potiče održivost i različitost'.

Senzibilizaciji hrvatskih muzeja za osobe s invaliditetom znatno je pridonio Tiflološki muzej, jedan od rijetkih specijalnih muzeja u Europi koji se bavi problematikom osoba oštećena vida, koji provodi i edukacije za muzejske djelatnike pod nazivom 'Muzej za sve'. Iz tih edukacija proizašao je 2022. godine i priručnik 'Pristupačnost za sve – smjernice za inkluzivnu praksu', namijenjen osobama s invaliditetom s posebnim naglaskom na slijepe i slabovidne posjetitelje, ali i na starije osobe.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskim savezom slijepih proveo je 2017. godine istraživanje o kvaliteti života slijepih osoba, čiji su rezultati pokazali da većina ispitanika najnepristupačnijima smatra upravo sportske i kulturne ustanove.

U mnogo je slučajeva osiguranje pristupačnosti i prilagodba (prije svega prostorna) izazovno jer je velik dio muzeja smješten u povijesnim zgradama koje su zaštićene kao kulturno dobro. No, za nove zgrade vrijedi Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama smanjene pokretljivosti koji je 2003. izdalo Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, a koji namjerno obveznu primjenu elemenata pristupačnosti za građevine kulturne namjene, dakle i za muzeje i galerije. Navedeni pravilnik tako ističe točno propisanu širinu otvora vrata, visinu pragova, širinu hodnika, razinu osvjjetljenja, pristupačnost toaleta, visinu info pulta, taktilni orijentacijski plan te taktilne staze i linije vodilje.

Jedno recentnije istraživanje jest 'Kvaliteta života osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu', koje je 2024. proveo Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom. Jedan od odgovora na pitanje što učiniti da javne zgrade budu pristupačnije, bio je i odgovor da bi trebalo senzibilizirati zaposlenike javnih ustanova, što znači da je osim arhitektonske i komunikacijske pristupačnosti jako važna i socijalna pristupačnost, koja se odnosi na podizanje razine svijesti, uklanjanje stigme, predrasuda i stereotipa.

No, kako konkretno prilagoditi izložbu posjetiteljima s invaliditetom, u ovom slučaju slijepim i slabovidnim osobama?

U priručniku 'Pristupačnost za sve' ravnateljica Tiflološkog muzeja Nina Sivec navodi sljedeće: 'Osobe oštećena vida razvijaju kompenzacijske mehanizme koji na određen način nadoknađuju gubitak vida. Osnovni kompenzacijski osjet slijepim osobama jest dodir i svijet oko sebe primarno upoznaju taktilno, te je u prilagodbi izložbi za slijepe i slabovidne osobe poželjno fokusirati se ponajprije na dodir i zvuk, a potom i ostala osjetila poput njuha i okusa.'

Oblici prilagodbe tako mogu biti: replike originalnih predmeta, zatim taktilne grafike, tiskanje materijala poput kataloga i legendi na Brailleovom pismu i/ili na uvećanom crnom tisku, te zvučni vodič i filmovi s audiodeskripcijom. Ako se izlažu replike skulptura, preporučuje se izrada u istom materijalu poput originala, a isto tako, navodi Sivec, moguće je pripremiti za dodirivanje neke materijale od kojih su originalni predmeti napravljeni, kao što su nramor, bronca, glina i platno.

Tiflološki muzej tako je u suradnji s Louvreom i Arheološkim muzejem još 2005. godine organizirao izložbu 'Dodir antike' na kojoj su se skulpture nastale prema antičkim uzorima mogle istraživati i dodirom, a videćim posjetiteljima bilo je omogućeno razgledavanje izložbe s povezom.

Nekoliko godina kasnije, točnije 2009., u tadašnjoj Modernoj galeriji (današnjem Nacionalnom muzeju moderne umjetnosti) Nataša Jovićić, danas ravnateljica Hrvatskog muzeja naivne umjetnosti, otvorila je Taktilnu galeriju, prvu multisenzorsku galeriju namijenjenu slijepim i slabovidnim osobama u ovom dijelu Europe. Jovićić je osmislio i didaktičko pomagalo DiTacta, a kao rezultat projekta Taktilne galerije nastala je i knjiga 'Povijest umjetnosti kroz dodir i zvuk' u kojoj je pomoću zvučnih zapisa i taktilnih dijagrama obrađeno deset kapitalnih djela umjetnosti. Među njima su primjerice Caravaggiova 'Večera u Emausu' i 'Krik' Edvarda Muncha, a od domaćih autora 'Kiša' Milana Steinera, remek-djelo hrvatskog ekspresionizma, te jedna od najpoznatijih slika hrvatske moderne, 'Autoportret sa psom' Miroslava Kraljevića.

Lana Bunjevac

Članak je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

POVEZANE TEME: #AEM #AGENCIJA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE #INMREŽA #ISTAKNUTO #LANA.BUNJEVAC #OSOBE S INVALIDITETOM #PRILAGODBA MUZEJSKIH POSTAVA #SLIJEPE I SLABOVIDNE OSOBE

NAJNOVIJE U TRENDU VIDEO

VIJESTI / Prije 15 minuta
Privatno: TOMASEVIĆ Tržnica Dolac zasjaj će u novom ruhu

BY LIVE / Prije 10 sati
Privatno: MOBY U ARENI Arhitekt glazbenih emocija premijerno u Hrvatskoj

KULTURA / Prije 11 sati
KNUŽNICA ZA SLIJEPE Pristupačni formati za one s teškoćama

